

בס"ד

קיצור הלכות פורים

מאת מודנו
הגאון רבי חיים שמרלד שליט"א
רב בית מדרשינו

יד"ל ע"י בית המדרש "היכל צבי" דחסדי צאנו

ד' פרשיות

א. הקריאה בד' פרשיות

חז"ל תקנו לקרות ד' פרשיות בשנה מר"ח אדר עד ר"ח ניסן, לזכרון ד' דברים והם אלו. הראשונה היא פרשת שקלים. לזכרון מצות מחצית השקל שהיו מחוייבים ליתן ללשכה לקרבן התמיד בכל שנה.

השניה היא פרשת זכור. לזכור מעשה עמלק וקורין אותה בשבת שלפני פורים, לסמכה למעשה שהיה מזרע עמלק, וכדי להקדים זכירת מחיית עמלק לעשייתה, וכדכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים.

השלישית היא פרשת פרה אדומה. והיא בשבת שקודם פרשת החודש שכן היה שריפתה במדבר סמוך לניסן, כדי להזות בה את ישראל באפר החטאת מיד אחר הקמת המשכן, כדי שיהיו טהורים ויוכלו לעשות הפסח בזמנו, לכך קורין פרשה זו להתפלל לפניו ית' שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה.

הרביעית פרשת החודש בשבת הסמוך לר"ח ניסן כדי לקדש חודש ניסן דכתיב בתורה החודש הזה לכם ראש חדשים, אבל אין זה עיקר הקידוש כי עיקר הקידוש הוא בעת ראית הלבנה שמקדישין אותו הב"ד ואין הקריאה הזאת אלא מדרבנן (משנה ברורה סימן תרפה ס"ק א').

ב. דרבנן או דאורייתא

פרשת שקלים והחודש חיובם רק מדרבנן,

ואילו פרשת זכור כתבו הראשונים שהוא מצוה לקוראה בספר תורה בשבת שלפני פורים, ולדעת הרבה ראשונים היא מצוות עשה מן התורה.^א

ג. חיוב פרשת זכור בנשים

לדעת החינוך נשים פטורות ממצוה זו, כיון שהרי מדובר כאן מענין מלחמת עמלק, ונשים אין דרכן במלחמה, ויש אומרים לדעת הסוברים שכל הקריאה בשבת זכור הוא רק תקנת חכמים, הרי שהתקנה היתה רק לאנשים ואילו הנשים יוצאות ידי חובה בסיפור בלבד (שו"ת תורת חסד שם).

ויש מי שאומר שגם הנשים בכלל החיוב מכמה טעמים, א', הרי הוי מצות עשה שאין הזמן גרמא, וכל מצות עשה שאין הזמן גרמא נשים חייבות, ב', הרי ישנו את הלאו דלא תשכח ועל לאויון נשים מוזהרות, ג', במלחמת מצוה הכל יוצאין למלחמה גם כלה מחופתה, ד', מי אומר שהטעם הוא משום מלחמת עמלק שמא גזירת הכתוב הוא מבלי נתינת טעם, וגם לעתיד לבוא יהא מצוה זו הגם שיכרת זרעו של עמלק, ולכן מסיק שם דכולם בכלל החיוב.^ב

^א ובמהר"ם שיק (תרי"ג מצות מצוה תר"ה) כתב הטעם שעיקר המצוה היא הקריאה בציבור, כיון שמצות מחיית עמלק היא מצוה המוטלת על הציבור ולא על היחיד, והרמב"ן (סוף פרשת כי תצא) כתב דלפי זה שהמצוה היא לקרוא פרשת עמלק, אם כן מצאנו סמך למקרא מגילה מן התורה, אמנם במנ"ח כתב דברור שגם היחיד מקיים המצוה מן התורה כשיזכור בפה.

ולפי זה יש נפקא מינה בין קריאת פרשת עמלק בשבת זכור לשאר שבתות השנה, דבשאר שבתות השנה בקריאת התורה, המצוה לקרוא בתורה היא דווקא בציבור, ואם אין ציבור, אין חיוב על היחיד, אבל בקריאת פרשת עמלק פרשת זכור, גם כשאין ציבור, לא נפקע היחיד מחיובו, וראה בשו"ת בנין שלמה (סי' נ"ד) דהגר"א היה מהדר לעלות ולקרוא בעצמו את פרשת זכור, דמצוה בו יותר מבשלוחו.

אמנם יש ראשונים הסוברים דקריאת פרשת זכור בשבת שקודם פורים אינו מן התורה, ובמג"א (סי' תרפ"ה) כתב דאטו מי כתיב בתורה שיקראו דוקא בשבת זו, אלא שחכמים תיקנו הקריאה בשבת זו והאיל ושכיחי רבים בבתי הכנסת, והוא סמוך לפורים, כדי לסמוך מעשה עמלק למעשה המן, וכן הוכיחו במנ"ח ובשו"ת תורת חסד (סי' ל"ז) דמן התורה די בזכירה בעל פה וביחיד אלא שחכמים תיקנו בספר תורה ובציבור.

^ב מנ"ח שם, והאבני נזר (או"ח סי' תק"ט) הקשה "דהנה החינוך כתב שגם על כל יחיד יש חיוב אם בא לידו אחד מזרע עמלק שיהרגנו, וזה מצוי גם באשה, כענין סיסרא ויעל, ולמה כתב שהמצוה רק בזכרים שהם בני מלהמה", ומתרץ שם, דיש לומר דהוי מצות עשה שהזמן גרמא שאינו בשבת, דלא חמור חיוב מיתה דעמלק משאר חייבי

ו**פרשת פרה** נחלקו הפוסקים אם הוא מן התורה או מדרבנן (סי' תרפ"ה ס"ז).

וכמה נפקא מינה להלכה, ונכתוב שנים, א'. במצוות דאורייתא, מצות צריכות כוונה, כלומר דלפני קיום המצוה צריך להתכוין לצאת ידי חובה, ב'. בקריאה דאורייתא, צריך לשמוע הקריאה דוקא במנין (שו"ע שם).

ד. קטן אם עולה בד' פרשיות

נחלקו הפוסקים אם קטן יכול לעלות מפטיר בד' פרשיות, לדעת רמ"א (סי' רפ"ב ס"ד), יכול לעלות, ולדעת הרבה אחרונים בשבת זכור שהוא מן התורה, ושבת פרה דינא ואומרים גם שהוא מן התורה, לא יעלה (שם משנ"ב סקכ"ג), ודעת כמה פוסקים דבכל הד' פרשיות לא יעלה קטן (ע"ש משנ"ב ובהגהות הגרע"א מהפרח שושן, וכן דעת מרן אדמו"ר השפע חיים ז"ע).

ה. אמירת יוצרות

ב**שבת** שקלים והחודש, אומרים יוצרות גם בשחרית וגם במוסף, ובפרשת זכור ופרה לא תיקנו במוסף (פרמ"ג תרפ"ה מ"ז סק"א).

מחצית השקל

א. זמן הנתינה

נוהגין לתת זכר למחצית השקל, קודם מנחה בתענית אסתר, שלושה מטבע של חצאי המטבע של המדינה, והמנהג לתת עבור האשה והקטנים והקטנות (סי' תרצ"ד ס"א).

מיתות שאין דוחין שבת, בשלמא בשעת מלחמה נאמר עד רדתה אפי' בשבת, אך כיון דלאו בנות מלחמה הן רק אם יבוא יחיד לידי' ואז לא ידחה שבת וכיון דשבת לאו זמן מצוה זו בנשים, חשוב שאינו זמנו כלל והוה לגבייהו זמן גרמא, ועי' בשו"ת דברי יציב סי' רפ"ח-ט בגדר חיובן שהוא רק השמיעה)

וכשחל פורים ביום ראשון, יש מי שכתב דטוב לתת גם בתענית אסתר וגם ביום ראשון, שלא להרחיק את הנתנה מפורים (דברי יציב או"ח סי' רצ"ג, ומהאי טעמא יש מבני הכרכים שנהגו לתת בכל שנה כך, גם בתענית אסתר, וגם בי"ד).

ב. אין לו מטבע של חצי

אם אין לו מטבע של חצי מהמטבע השלם, יתן מטבע של שלם, והגותר מהחצי יחשוב לצדקה (דעת תורה).

ימי הפורים

פורים דמוקפין ודפרזים

א. שני ימי הפורים, י"ד וט"ו

ימי הפורים יש בהם כמה מצוות, קריאת המגילה, מתנות לאביונים, משתה ושמחה, ומשלוח מנות, ומוסיפין בתפילה ובברכת המזון ועל הניסים. ונחלקו בין כרכים המוקפין חומה מימות יהושע בן נון, דזמנם בחמשה עשר באדר, לבין ערים שאינם מוקפין חומה מימות יהושע בן נון (ובלשון חז"ל "הפרזים"), דזמנם ביום י"ד באדר².

² וטעם ההבדל, כי בזמן מרדכי בעת הנס, כתוב שהיהודים שבכל מקום נלחמו ביום י"ג, ונחו ביום י"ד, ועשו אותו משתה ושמחה, ובשושן ניתן ליהודים להלחם עם העכו"ם גם ביום י"ד, ולא עשו יום טוב עד ט"ו, וכיון שבאותו זמן נחלקו לשני ימים, לכן כשקבע מרדכי ואסתר בהסכמת אנשי כנסת הגדולה לקבוע פורים לדורות, חלקו ג"כ אותו לשני ימים, והיה ראוי לתקן שכל עיר שהיא מוקפת חומה כמו שושן, יהיה דומה לשושן לעשות בט"ו, והיה ראוי לתלות הכבוד בשושן, ולתקן שכל עיר שהיא מוקפת חומה מימות אחשורוש, יקראו בט"ו, אך כיון שא"י היתה חריבה באותו עת, ויהיה לפ"ז עיירות המוקפות בחו"ל חשובות מהם, לכן תקנו לכבוד ארץ ישראל, שכל עיר שהיא מוקפת מימות יהושע בן נון, יקראו בט"ו אף על פי שאין מוקפות עכשיו, והשאר בי"ד, לבד שושן, אף על פי שאינה מוקפת מימות יהושע בן נון, אפילו הכי קורין בט"ו, מפני שבו נעשה הנס, משנה ברורה סימן תרפח סק"א).

ב. בן י"ד הקורא לבני ט"ו או להיפך

כיון דהקורא צריך להיות בר חיובא, לכן מי שהוא בן י"ד לא יקרא לבני ט"ו ביום ט"ו, וכן להיפך, מי שהוא בן ט"ו, לא יקרא לבני י"ד ביום י"ד, דהרי הוא אינו בר חיובא (פר"ח סי' תרפ"ח סק"א והוא מהר"ן ונחלקו בירושלמי, ובמשנ"ב סק"ח), ואולם בדיעבד כשבן ט"ו קרא לבני י"ד ביום י"ד דהוא זמן קריאה לכל, יצא ידי חובתו (שם מהפרמ"א).

ג. בן י"ד הנוסע לעיר המוקפת או להיפך

מכיון שהלכה זו מאוד מסועפת וחלוקים הדיעות אכתוב רק את היסודות, כדי לדעת בינה שלא להכנס לבית הספיקות. בגמרא איתא (מגילה י"ט) אמר רבא פרוז בן יומו הוי פרוז, מוקף בן יומו הוי מוקף, כלומר שאפשר למי שדר בכרך שחיובו הוא בט"ו, ליהפך לבר חיוב של י"ד אם נסע למקום ההוא, וכן להיפך,

ונחלקו בכמה ענינים, ראשית אם הכל תלוי רק אחר כוונת האדם, דהיינו שבן כרך נתכוין להיות בעיר בליל י"ד בזמן עלות השחר, ואז גם אם למעשה עזב את העיר טרם עלות השחר, כבר נתחייב כבן עיר בי"ד (והוה שיטת הרי"ף ובשו"ע סי' תרפ"ח ס"ה)⁷. או דלא סגי במחשבה, והיינו דאם נסע טרם עלות השחר, אינו בר י"ד (משנ"ב סק"ב מהט"ז)

שנית, נחלקו הפוסקים, מתי הזמן שצריך האדם שיתכוין לנסוע לעיר, לדעת המשנ"ב בשעה שיוצא מביתו, ולדעת החזו"א העיקר בליל כניסת י"ד, (וכתב שם דהאם אם יסע מביתו לפני שנה מחשבה זו עדיפא ממחשבתו בליל כניסת י"ד).

⁷ ועי' חזו"א סי' קנ"ב אר"ק ו', דבן עיר שהלך לכרך וכונתו בתחילת ליל י"ד לשהות בכרך עד לאחר עלות השחר דט"ו, נפטר מחיובי י"ד, ואפילו אם חזר לעירו קודם עלות השחר דליל י"ד, אינו קורא ביום י"ד, וחיוב לחזור לכרך בט"ו, יעו"ש. והוא חידוש מה שכתב שחיוב לחזור לכרך, הרי עתה הוא נמצא במקום שחיובו י"ד, ומסתמא ס"ל דאסור להשתמט ממצות פורים,

והנה נסתפקתי במי שהיה אנוס ביום י"ד בעירו ולא יכול היה לקיים מצוות היום, אם צריך לנסוע לכרך לט"ו כדי להתחייב במצוות פורים, וחשבתי דלכאורה משמע כן בחזו"א דכתב שחיוב לחזור לעירו לט"ו, אך יש לחלק דמייירי במי שבכוונתו היה קודם להיות בכרך, ולכן חייב עכשיו לנסוע לשם, אכן במי שלא היה לו כוונה כלל להיות בכרך בט"ו, והוא בן עיר, עבר הזמן בטל קרבנו.

שלישית, נחלקו במה שאמרנו דעות השחר הוא הזמן הקובע אם הוא בן אותו מקום, אם כן האם סגי כשבן הכרך מגיע רק קצת זמן טרם עלות השחר דליל י"ד (משנ"ב), או שצריך לבוא לעיר טרם כניסת ליל י"ד (חזו"א הנ"ל).

למעשה מי שרוצה לנסוע מבני ברק לירושלים או להיפך, ישאל לרב כדת מה לעשות, ויבאר מפורט מה הכוונה והתוכנית שלו, וכן יבקש הוראה למקרה שבפועל ישנה ממה שתכנן.

ד. כשנסע מירושלים לבני ברק או להיפך אם יכול להוציא

ומתוך מה שכתבנו יהא תלוי ענין נוסף, דאם חיובו של זה שנסע הוא רק מצד ספק, הרי שלא יקרא למי שהייב בודאי, כמו כן בכל האופנים שהם ספיקות, יקיים המצוות בשני הימים מספק.

ה. אם יש ענין להתחייב בשני הימים

ומכל המבואר, נראה לי לכאורה, דלא אין שום ענין להתחייב בב' הימים, כלומר בן כרך שישע לעיר ליום י"ד, וביום ט"ו יהיה בביתו, וכן להיפך, בפרט באופן שנכנס עי"ז לכמה ספיקות¹.

ו. לחזור בליל ט"ו מאוחר בלילה לירושלים.

עוד יש לעורר באותם האנשים אשר נמצאים ביום י"ד בעיר, באופן שלא נתחייבו שם, ומשתהין בעיר עד ליל ט"ו, וחוזרין לכרך מאוחר בלילה, דלא נכון כל כך².

¹ דחז"ל נתנו לבני י"ד את יום שלהם, ולבני ט"ו את יום שלהם, ולא מצאנו ענין להתחייב בעוד יום של פורים, כי אלמלא היה ענין בכך, בודאי היו מאורי הדורות שדרו בכל אופן בארץ ישראל, משתדלים לקיים ב' הימים, וזכורני שהגאאמ"ר זצ"ל בעל דברי אליהו, לא היה דעתו ניחא בזה שבצעירותו באתי לביתו על ליל יום י"ד ואחר כך חזרתי למקומי לט"ו.

² קודם לכל הרי יש ענין דזריזין מקדימין למצות וכפי שרש"י מדגישו לגבי קריאת המגילה במשנה דכל היום כשר וכו', והרי מבטלין ת"ת בפני מקרא מגילה, ובפרט אלו אשר מרוב העייפות כידוע, מתנמנמין בשמיעת

ז. לא ישתמש ממצות פודים

מי שמתגורר במקום שקורין בו ט"ו, לא יסע מביתו לפני ט"ו למקום שחיובו בי"ד, דאז נמצא פוטר עצמו לגמרי ממצוות היום, כי בט"ו הרי לא יהיה בביתו, ואילו בי"ד עדיין יהיה בביתו, והיכן יתחייב, ולא נכון להשתמש ממצוות (כן העליתי בתשובה בשו"ת דרכי הלכה חלק או"ח סי' קל"א, ועיי' מש"כ לעיל סעיף ג' בהערה מהחזו"א).

קריאת המגילה

א. הקריאה ברוב עם

אפילו שהגדרת "ציבור" הוא בעשרה, מכל מקום בקריאת המגילה, צריך שיהיה ברוב עם, ולכן אף אם יש לו מנין בביתו דיוצא מדין מנין, מכל מקום ילך לבית הכנסת, כדי שיהא ברוב עם (משנ"ב סי' תר"צ סקס"ב ובביה"ל).

ב. אם צריך לבקש בית הכנסת גדול

ומכל מקום נהגו כל אחד לקרוא בבית הכנסת בו מתפלל, הגם שיש בעירו בתי כנסת יותר גדולים עם ריבוי ציבור (סי' תרפ"ז משנ"ב סק"ז מהחיי"א, ולא שמענו שמאורי הדורות ילכו ממקום בית תפילתם אל בתי הכנסת הגדולים יותר).

ג. אם נכון לקרוא כל אחד יחד עם הבעל קורא

יש מהפוסקים שהקפיד שלא יקרא היחיד מתוך מגילתו יחד עם הבעל קורא, כיון שיתכן שיוצא בקריאת עצמו, ונמצא קורא ביחיד ולא בציבור (הגר"ז מברסק ומובא בתשובות

המגילה, או שמריצין את בעל הקורא כרוח סערה, ועוד הרי אסור לאכול קודם קריאת המגילה, ובדאי כשיש לו משפחה המחכים, ע"י בעטרת זקנים ריש סי' תרפ"ז, דצריך כל אדם אפילו עוסק במצוה רבה, ליהרהר בה ביום ובלילה, לקרותה ברוב עם, עם הציבור, ולבוא עם אשתו וילדיה לבית הכנסת. גם אלו שקורים המגילה בליל ט"ז בעיר, לא מוסכם בין כל הפוסקים).

והנהגות ח"ב סי' שמ"ט), ויש מי שסובר דהגדרת עשרה הוא גם כשכל אחד קורא ממגילתו (חזו"א סו"ס קנ"ה, ועיי' סי' תר"צ ס"ב דאפילו עשרה קורים ביחד וכו' ודו"ק).

ד. כשקורא ממגילה שאינה כשירה

אמנם האמור לעיל הוא כשהיחיד קורא ממגילתו הכשירה, אבל אם קורא ממגילה שאינה כשירה, לא יקרא ממנו בשעה שיוצא מבעל הקורא, כיון דמי שיושב לידו, ישמע אותו יותר ממה ששומע ממנו שקורא (מג"א סק"ו).

ואם אין איש יושב לידו, או שהוא שומע יחידי, יש אומרים דשפיר יכול לקרוא לעצמו יחד עם עם הקורא (שם ומחה"ש ועיי' פרמ"ג), ויש אומרים דגם באופן זה, לא יקרא, דשמא יתן דעתו למה שהוא עצמו קורא ולא למה שהוא שומע (משנ"ב סקי"ג מהא"ר).

ה. נשים בקריאת המגילה

אף על פי שנשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא, והרי מצוות היום הוא הזמן גרמא, מכל מקום נשים חייבות, לפי שאף הן היו באותו הנס (תרפ"ט ס"א), ומכל מקום הגם שעדיף שתשמע בבית הכנסת קריאת המגילה, אבל אם לא תוכל לשמוע היטב, תשמע אחר כך בביתה (ועיי' משנ"ב סק"א).

כתבו הפוסקים, כשמוציא את אשתו או אדם אחר, צריך קודם לשמוע את המגילה בציבור, כדי שלא יהא יוצא ביחיד, אלא אם כן הוא מתכוין בפירוש שלא לצאת על ידי קריאתו, ואז אינו יוצא במה שקורא לה (מג"א תרצ"ב סק"ה ובפרמ"ג).

ו. אם מוציאה אחרים

נשים הגם שחייבות כאנשים, מכל מקום לא תוציא אנשים משום כבוד הציבור (שו"ע שם), וגם לא ליחיד, דלא חילקו (משנ"ב סק"ז), וגם דאפשר שאינה חייבת בקריאה אלא בשמיעה).

ז. נוסח הברכה לאשה

אם האשה קוראת את המגילה לעצמה, תברך אשר קדשנו במצותיו לשמוע מקרא מגילה, וכן אם איש מוציא אותה והוא כבר יצא, תברך בנוסח זה משנ"ב תרפ"ט סק"ח), ולכמה פוסקים הברכה הוא לשמוע מגילה (שו"ת דברי יציב סי' רצ"ד וכהאשל אברהם). ואם קורא לקבוצת נשים, יש אומרים שאשה תברך ותוציא את שאר הנשים (כן הביא בארחות הלכה דהגריש"א ז"ל ציוה להרבנית שתברך ותוציא את כל הנשים).

ח. קטנים במקרא מגילה

מדין מצות חינוך ובמגילה לחנכם בפרסומי ניסא, נהגו להביא קטנים וקטנות לבית הכנסת לקריאת המגילה (סי' תרפ"ט ס"ו), אבל לא יביאו קטנים ביותר המבלבלים דעת השומעים (מג"א סק"א א').

ט. מקום שאין מגין

נחלקו הפוסקים במקום שאין עשרה אנשים, איך יהיה אופן קריאת המגילה, לדעת השו"ע (תרפ"ט ס"ה), כל אחד קורא לעצמו, דאין היחיד מוציא חבירו אלא בעשרה, ולא דמי לשופר, דקריאת המגילה הוי כמו תפלה דבעינן עשרה דוקא (מג"א), ודעת המג"א, יקרא אחד לכולם דברוב עם הדרת מלך.

י. זמן קריאת המגילה

קריאת המגילה בלילה, זמנה מצאת הכוכבים עד עלות השחר, ולדעת המג"א והמשנ"ב, גם באנוס, אין לקרוא המגילה אחר עלות השחר (דלא כמו בקריאת שמע דנלמד מובשכבך, ויש ההולכים לישון או, ולכן באנוס יכול לקרוא אחר העלות עי' סי' תרפ"ז סק"ג, ועי' ט"ז סי' תרפ"ח סק"ו).

[†] ובמשנ"ב סימן תרפט ס"ק טז מהלבוש, דמטעם זה נוהגין הקהל לקרות אלו הפסוקים בקול רם [כדלקמן בסימן תרצ"ז ס"ז] שהם עיקר התחלת הנס וסופו והם איש יהודי. ומדכי יצא. ליהודים. כי מרדכי. כדי לעורר הקטנים שלא יישנו ויתנו לבם על הקריאה ומקרין אותם הפסוקים כדי לחנכם).

זמן הקריאה ביום, מהניץ החמה ועד השקיעה, ובדיעבד אם קרא לאחר העלות השחר
טרם הנץ, יצא (תרפ"ז ס"א).

יא. טעימה קודם הקריאה בתענית אסתר

כיון שאסור לאכול קודם הקריאה, גם אם הגיע צאת הכוכבים, לכן בערי הפרזים
הקוראים במוצאי תענית אסתר, ומצטער מאוד מהתענית, דעת הרמ"א (סי' תרצ"ב
ס"ד) שיקרא מבעוד יום, היינו לאחר פלג המנחה, אמנם דעת פוסקים אחרים דאין לקרוא
קודם הזמן, ועדיף שיטעום קודם הקריאה (כשכבר צאת הכוכבים, עיי' תרצ"ב מג"א סק"ז) דהרי
אכילה אסור טעימה לא, ולשיטת הפרי חדש לא יוצא אפילו בדיעבד כשקרא קודם צאת
הכוכבים, ובמשנ"ב (סקי"ד) מסיק דהמיקל לחולה או ליולדת למהר קריאתן מבעוד יום
קצת יש לו על מי לסמוך).

יב. טעימה קודם הקריאה ביום

כאמור לעיל דאסור לאכול קודם הקריאה כשם שאסור בכל מצוה, וכאשר נתבאר לגבי
בדיקת חמץ או תקיעת שופר, או לפני קריאת שמע דערבית, אכן טעימה מותרת,
הוא כביצה בפת, ובפירות אפילו הרבה, וכן מותר בשתיה, וכפי שכבר הקילו האחרונים
בשתיית קפה לפני התפילה בדורות האחרונים החלושים¹.

וזמנה ביום, מהניץ החמה ועד השקיעה.

יג. ברכות המגילה

לפני הקריאה מברכין כבכל המצוות, ובלילה שלושה ברכות, על מקרא מגילה, שעשה
ניסים, וברכת שהחיינו, ולדעת רמ"א גם ביום מברכים שהחיינו (ואילו לדעת השו"ע אין
מברכים שוב ביום).

¹ והאחרונים דיברו קצת האם אסור לאכול קודם משלוח מנות ומתנות לאביונים, וחשבתי בדרך אפשר,
דבמצוות שבין אדם למקום שם נאמר האיסור, אבל במצוות שבין אדם לחבירו, ובפרט משלוח מנות ומתנות
לאביונים דהעיקר הוא לגרום לשמחה, לא רצו לגזור שיהא הוא באיסור אכילה).

יד. להתכוין על מצוות היום

כשמברך ברכת שהחיינו ביום, יכוין לצאת בו גם על שאר המצוות של היום, (מג"א סק"א כי זמנם ביום)¹⁰.

ולדעת השו"ע שאין מברכים שהחיינו ביום, יתכוין כשמברך בלילה (פרמ"ג א"א תרצ"ב סק"א ועי' ביה"ל דלא נהירא ליה).

טז. ברכת הרב את ריבנו

לאחר הקריאה מברכים ברכת הרב את ריבנו, ואשר הניא לא אומרים ביום, לפי שכבר אמרו קרובץ בשחרית (מג"א סק"ג).

טז. יחיד הקורא

יחיד הקורא את המגילה, ברכות לפניה יברך, אבל ברכת הרב לא יברך, כיון שיש אומרים דיחיד לא יברך, וספק ברכות להקל (פרמ"ג סק"ג).

מתנות לאביונים

א. החיוב

חייב כל אדם ליתן לכל הפחות לשני אביונים, לכל אחד מהם מתנה אחת, ולכתחילה צריך ליתן לו דבר הראוי להנות ממנו בפורים, או מעות לקנות לצורך פורים, או מיני מאכל (משנ"ב סי' תרצ"ד סק"ב).

¹⁰ ומה שאין מברכים על מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים, משום דשמא לא ירצו לקבל, פרמ"ג, והוא כשיטת הרשב"א הידוע דמצוה שתליא בשני אנשים אין מברכים כמו בצדקה וכדו'.

זהו מדינא אבל באמת מוטב להרבות במתנות לאביונים, מלהרבות בסעודתו ובשלוח
מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים יתומים ואלמנות,
ודומה לשכינה, שנאמר להחיות רוח שפלים ולהשיב לב נדכאים (רמב"ם ובמשנ"ב הביאו).

ב. זמן המצוה

מצות מתנות לאביונים הוא לבני הפרזין דוקא ביום י"ד, ולבני הכרכים, דוקא ביום ט"ו (עי'
פרמ"ג א"א סק"א), ומי ששלח לפני פורים, אבל האביון קיבלם בפורים, יצא ידי
חובתו, דהעיקר הוא שמחת המקבל שיהא בו ביום".

ג. מתנות לאביונים משל כסף מעשר

השתי מתנות צריך ליתן משלו, ולא משל מעשר, וההוספה שמוסיף יוכל ליתן משל
מעשר (מג"א סק"א מהשל"ה, וככל הדברים מה שמחויב אין יכול לפטור משל מעשר).

ד. נתינת צ'ק לאביון

יוצאים ידי חובת מתנות לאביונים בנתינת צ'ק, כיון שיכול לפרטו בו ביום או בבנק, או ע"י
אדם שיפרוט לו (הגרשו"א ז"ל והובא בכמה מספרי זמנינו).

¹ ודנו האחרונים אם החיוב הוא מעות דוקא או גם במיני מאכל, דהרמב"ם פ"ב ממגילה הט"ז כתב להדיא מעות
או מיני מאכל, ואילו בשו"ע סי' תרצ"ד משמע מעות, ובשו"ת דברי יציב סי' רח"צ מדייק דהנה בשו"ע חילק בין
דיני משלוח מנות שכללו דיני הסעודה בסי' תרצ"ה, וזה בודאי דמשלוח מנות הוא מיני מאכל, ואילו דיני
מתנות לאביונים הפריד בסימן תרצ"ד ומשמע דהוא חיוב דמעות,

ובאמת דיש לעורר דבזמנינו דיש לכולם מה לאכול, ובפרט בימי הפורים כידוע, והרי קפידת חכמים היה בעיקר
לשמח לב אביונים, והרי פשוט דשמחים יותר במעות).

² אשל אברהם להגה"ק מבוטשאטש ז"ל ולדבריו אם שלח שליח לתת לאביון ונאבד מידו טרם שקיבלו האביון
לא יצא, דהרי ליכא שמחת המקבל, ועי' שו"ת דברי יציב סי' רח"צ סק"ג דלכו"ע אם נתן לפני פורים לאביון
והתנה עמו שהוא על סעודת פורים דיצא).

ה. כרטיס אשראי (קרעדיט-כארד),

יוצאים ידי חובת מתנות לאביונים אם מזכה את האביון באמצעות כרטיס אשראי, ואפילו שעדיין הנותן לא הוציא משלו כלום, כי חברת האשראי היא שמוציאה את הכסף, (שו"ת שבט הלוי חי"א).

ו. העברה בנקאית

וכמו כן אם עושה העברה בנקאית למספר חשבון של האביון, יוצא ידי חובתו, אם מודיע לו (כמו שיניח בחצירו של האביון ויודיע לו דבדאי מועיל).

ז. עני המתפרנס מקופת צדקה

גם עני המתפרנס מקופת הצדקה, חייב במתנות לאביונים, ויכול ליתן לאביונים אחרים והם יחזירו לו (פרמ"ג תרצ"ד מ"ז סק"א).

ח. כסף שמיועד לצורך מתנות לאביונים, לשנותו לצורך אחר.

כסף שמיועד לצורך מתנות לאביונים, אסור לגבאי הצדקה לשנות את ייעודו (שם ס"ד), וגם אם היה רק בלבו לתת למתנות לאביונים, אסור לשנותו (מג"א סק"ד, דצדקה הוי כהקדש, ובהקדש בלב הוי הקדש (פרמ"ג).

משתה ושמחה

א. הסעודה

מצוה להרבות בסעודת פורים (ריש סי' תרצ"ה), ועיקר הסעודה ביום, וגם בלילה ישמח וירבה קצת בסעודה (שם)

לכתחילה צריך סעודת פת, אבל בדיעבד יש אומרים דיצא גם ללא פת (שע"ת מהברכ"י סק"א). ויש אומרים דצריך דוקא פת, דהרי הגדרת סעודה, הוא דוקא בפת (מור וקציעה, וכן דעת היש"ש סי' מ"ח ובשו"ת דברי יציב יור"ד סי' קס"ג או"ב)²¹.

ב. אכילת זרעונים

יש אומרים דהמנהג לאכול זרעונים, זכר לזרעונים שאכל דניאל (רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב), וכן אסתר אכלה זרעונים כדאיתא בגמ' (משנ"ב), ויש אומרים דהוא הדין כל מיני ירקות²².

ג. אכילת בשר

חייב לאכול בשר בסעודה זו, והטעם דכתיב ביה משתה ושמחה, ואין שמחה אלא בבשר (מג"א סי' תרצ"ו סקט"ו, ועיי' פרמ"ג דחיוב שמחת פורים בבשר ויין). ובשר היינו בשר בהמה ולא עוף (דברי יציב ח"ז סי' ס"ה בתשובה לכ"ק מרן אד"ש).

ד. זמן הסעודה

יתפלל מנחה בעוד היום גדול, ואחר יעשה הסעודה, ובאופן שהסעודה תהא רובה ביום (תרצ"ה ס"ב), ומה שלא נהגו לעשותה בשחרית, משום דטרודין במשלוח מנות,

²¹ וידוע חידושו של הגריעב"ץ במור וקציעה דבסעודת פורים אין צריך לעשות זכר לאבילות בית המקדש.

²² עיי' בשו"ת דברי יציב חלק אורח חיים סימן רצז דבמחזור ויטרי סי' תס"ה פיוט ליל שכורים, ארור האיש אשר יאכל עדשים בלילי פורים וכו', ואף שכנראה לא נאמר הפיוט אלא לשמחת פורים מ"מ כיון שנאמרו אצל הר"ר מנחם ב"ר אהרן ונדפס במחזור ויטרי קצת רמז יש בדבר. ונ"ל דיש נוהגים לאכול עדשים ומיני זרעונים וכמ"ש ברמ"א סי' תרצ"ה ס"ב מהלכו עיין שם, וכיון דעדשים מאכל אבלים [עיין ב"ב ט"ז ע"ב] יש בזה רמז שאבילות רח"ל נוהג בפורים, ולזה אמרו הם ארור האיש וכו' דס"ל שפורים הוי יום שמחה מדברי קבלה וכיו"ט גמור, ואין להורות בו כלל סימני אבילות, [ועיין מג"א סי' קל"א ס"ק י"ג] ודו"ק. ולכן במקומות שלנו לא נהגו לאכול עדשים ודו"ק.

וכתב עוד אולי עוד דברמ"א כתב לאכול זרעונים, ונסתבכתי הרבה בפירוש זרעונים, ועיי' רמב"ם פ"א מה"ל כלאים ה"ח ובתו"ט ריש מסכת כלאים ויש להאריך בזה מכמה מקומות, ושם נראה שכל הירקות בכלל זרעונים עיין שם, ואולי שגם הכרוב שאנו נוהגים לאכול מקיימין בזה המנהג דזרעונים ודו"ק.

(מג"א סק"ה), ובאמת המשובח הוא מי שעושה הסעודה בשחרית (פרמ"ג שם א"א סק"ה). וכשחל פורים בערב שבת, יעשה הסעודה לכתחילה קודם חצות היום (שם בשו"ע)

ה. משתה ושמחה

חייב אינש לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, שזה מפלה ראשונה שניטל נקמה רבה ממנו, ועוד טובה יתרה מזה גדולת מרדכי, שבירכו הקדוש ברוך הוא שעלה למעלה ראש, והנה קודם שנשתכר נתן בודאי תודה להש"י על שתי הטובות, וע"כ אחז"ל שלא יפסיק מלתן שבת ע"ז בשמחה עד שיבוא לידי כך שלא יבחין עוד מה בין טובה זו לזו (ט"ז סק"א ומשנ"ב)⁷¹.

משלוח מנות

א. טעם המצוה

צריך לשלוח מנות איש לרעהו, שכן כתיב [שם ט, כב] ומשלוח מנות איש לרעהו, ומנות הוא לשון רבים, לפיכך צריך לשלוח לפחות שני מנות לאדם אחד.

⁷¹ ונתקשיתי דמהו באמת הטובה ביותר האם ארור המן או ברוך מרדכי, וחשבתי דהנה בשעה שהוא מפוקח, כל אחד יכול להחליט בדעתו מה הטובה הגדולה, והוא הבדל דקיי, אכן כששוחת, הריהו מעורפל ולא מסוגל להחליט הענין לרוב דקותו.

ובביה"ל הביא מה"א כיון שכל הנס היה ע"י יין לכן חייבו חכמים להשתכר ולפחות לשתות יותר מהרגלו כדי לזכור הנס הגדול, ואמנם היודע בעצמו שיזלזל אז במצוה מן המצוות בנט"י וברכה ובהמ"ג, או שלא יתפלל מנחה או מעריב או שינהוג קלות ראש מוטב שלא ישתכר וכל מעשיו יהיו לש"ש, ועי' מה שכתב החת"ס בדרשות קצ"ו טור ג', מיחייב אינש לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. י"ל דהנה מה שקבעו יום הזה לשמחה יתירה, הוא עפ"י מ"ש בהקדמת יוסף לקח, משום כי ממנו נדע שגם בימי עניינינו וצרותינו ואכתא עבדי אחרושוש אבן מ"מ לא הסיר השגחתו ממנו לכלותינו ח"ו, ולזה הטעם נ"ל שדקדקו כ"כ בשתיית יין משום שלא נברא אלא לנחם אבלים ולמרי נפש לפכח דעתם (עירובין ס"ה סוף ע"א), להורות לנו סימן שנה"י כיון הזה שאפילו בימי צרותיו של אדם משמחו ומשכחו דאגותיו, כן אנחנו נשכח כל צרותינו ושעבודינו ונשליך כל היבנו על ה' כי לא יטשנו ולא יעזבינו, וא"כ כל א' ישער בעצמו לשתות כ"כ יין כאילו ה' בעת צרה ח"ו הי' שיעור היין ההוא מפכחו ומשמחו, ככה ישתה).

וידוע בזה שתי השיטות בדבר טעם מצוה זו של משלוח מנות, והם שיטת תרומת הדישן אשר דן האם יוצא במשלוח מלבושים ולא דברי מאכל, וכתב דאין יוצאים בהן טעם דמשלוח מנות הוא כדי שיהא לכל אחד די וסיפק לקיים הסעודה, כדמשמע בפרק קמא דמגילה (ו) דאביי בר אבין ורב חנינא בר אבין הוו מחלפי סעודותיהו בהדדי ונפקי בהכי משלוח מנות, אלמא דטעמא משום סעודה היא, והיינו דמטרת המשלוח מנות כדי שיהיה למקבל לסעודת פורים.

ואילו בספר מנות הלוי לרבי שלמה אלקבץ ז"ל (אסתר ט, ט"ז י"ז) כתב בשם מהר"י אבן שושן דטעם המשלוח מנות כדי להרבות השלום וריעות היפך מה שאמר הצר המן הרשע ישנו עם אחד מפוזר ומפורד, פירוש במקום שראוי להיות עם אחד הנם מפוזרים ומפורדים במחלוקת, לכן תקנו משלוח מנות, אלו הם שני הטעמים הידועים והמפורסמים.

ב. מה הן המנות

והמנות יהיו מוני מאכל או מוני שתייה, שאין לשון מנות אלא לשון מאכל ומשתה. ועוד שאין טעם המשלוח אלא כדי שיהיה לכל אדם לאכול די סיפוקו ודבריהם המענגים ומשמחים את האדם כדי לשמוח בפורים, הלכך כל המרבה לשלוח לרעהו הרי זה משובח (לבוש). וכששולח לעשיר משלוח מנות, צריך להיזהר לכתחילה שלא יהיה דבר פחות (ביה"ל, דהרי להח"א לא יוצא בזה).

ג. בחורי ישיבה

בחורי ישיבה שאין להם משלהם, ואוכלים בישיבה, או אפילו בבית הוריהם, מחליף עם חבירו זה שולח לו סעודתו לזה וזה שולח סעודתו לזה כדי שיקימו שניהם משלוח מנות, וגם סעודת פורים.

ד. זמנה

משלוח מנות ביום בזמן חובת הסעודה ולא בלילה,

ה. אופן המשלוח

נהגו לשלוח את המנות על ידי שליח, כיון דיש פוסקים הסוברים מדכתיב "ומשלוח" מנות, אין יוצאים כששולחים ללא שליח (שו"ת בנין ציון סי' מ"ד שמוכא במושנ"ב סקח"י).

ו. נשים

גם הנשים חייבות במשלוח מנות ומתנות לאביונים כאיש, דלרעהו כתיב והוא הדין לרעותה, דמידי הוא טעמא אלא לשמחה וא"כ מאי שנא איש או אשה שגם הם היו באותו הנס (לבוש, ועי' מג"א דלא ראיתי נוהרין בזה, ואולי דוקא אלמנה אבל אשה נשואה בעלה משלח בשבילה לכמה אנשים)¹⁰.

ז. קטנים

מחנכין קטנים למצוה זו כמו לכל שאר מצוות דרבנן (פרמ"ג תרצ"ה סקי"ד).

פורים המשולש

א. זמן קריאת המגילה

כשחל ט"ו בשבת, הנקרא פורים המשולש, לבני י"ד אין כל הבדל, (זולת לגבי הסעודה שמבואר לקמן בפורים שחל בערב שבת), דהרי י"ד הוא בערב שבת, וכל הנידון בזה הוא לבני ט"ו שחל בשבת, קורין את המגילה ביום שישי שהוא י"ד כבכל העולם,

¹⁰ ועי' פ"ח דשולל דין דנשים דהרי איש כתיב, אולם עי' פרמ"ג דבכל התורה איש והוא הדין אשה, ובהגהות הגרע"א דבדואי אחר שתיקנו חז"ל קריאת המגילה גם לאשה, דאף הן היו בתוך הנס, גם במשלוח מנות הדין כן.

מכיוון שנחלקו בזה אם ערב שבת הוא זמן הקריאה לבני הכרכין, או שהוא בהגדרת קריאה שלא בזמנה, יש כמה ענינים הנובעים מזה להלכה¹⁰.

ב. שלא יוציא מוקף את הפרוז

האם בן עיר יכול להוציא בן כרך המוקף בקריאת מגילה, דהרי שניהם קורין בו ביום בי"ד, לשיטת הסוברים דלמוקפין הקריאה ביום י"ד הוא רק מדרבנן ומשום הגזירה דרבה, ואילו לפרוץ הקריאה מדברי קבלה, ודברי קבלה חמור טפי דהוי כדאורייתא, ואם כן כתבו כמה אחרונים דבן כרך המוקף לא יוציא את הבן עיר הפרוז, מהכלל הידוע דחיוב קל אינו מוציא את החיוב החמור. (עי' מקראי קודש סי' נ"א).

ג. להזהר שלא לקרוא ביחידות

לפי דעת הסוברים דהקריאה ביום י"ד לבני הכרכים הוא רק מדרבנן, ובעצם זמנה היא בשבת, ואם כן הגדרת יום י"ד הוי כשלא בזמנו, הרי שלא בזמנו אין קורין ביחיד, ולכן

¹⁰ בשו"ע (סי' תרפ"ח ס"ו) פסק דכשחל יום ט"ו בשבת (וי"ד אינו חל לעולם בשבת), מקדימין הקריאה ליום י"ד, ואז נמצא דכל העולם קורין המגילה באותו יום בערב שבת.

ובגמ' נחלקו בטעם דכשחל ט"ו בשבת קורין את המגילה בערב שבת ביום י"ד, דרב יוסף אמר משום דעיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה ולכן בעינן שיהא מתנות לאביונים ביחד עם מקרא מגילה. ואילו לשיטת רבה אין קורין בשבת, מחשש שמא יעביירו ד' אמות ברה"ר, ולשיטתו יוצא דהקריאה בערב שבת הוא רק כתשלומין לשבת, ועיקר החיוב חל בשבת.

ואילו לשיטת רבי יוסף, הכוונה דכל תקנת קריאת המגילה דתקנו שיהא כרוכים יחדיו קריאת המגילה ומתנות לאביונים, ובטורי אבן הוכיח דאי לאו הכי לא היה בכוחם לעקור זמן קריאת המגילה של הקודמים להם, וע"כ שכן היה תקנת הקריאה יחד עם המתנות לאביונים, ונמצא דבעצם לא היה זמן קריאת המגילה בשבת, וכשחל בשבת הוי כל זמנה של קריאת המגילה בי"ד.

ובכל אופן פלוגתא גדולה בין האחרונים, האם קריאת המגילה בפורים המשולש בי"ד למוקפין הוא ממש כחיוב לבני הפרוץ, או שחיובו רק נמשך מעיקר חיובו שהוא בשבת, רק מדרבנן הקדימו לערב שבת.

צריך להיזהר לשמוע את המגילה בציבור דוקא, וממילא נשמע כן גם להנשים שיהדירו לשמוע בבית המדרש, מאשר בבית".

ד. לקרוא עם הבעל קורא

ועוד נחלקו הפוסקים אם השומע יכול לקרוא יחד עם הבעל קורא מילה במילה, ונקודת המחלוקת היא האם הגדרתם של אלו הווי כקוראים בציבור, או דינם כיחידים שקורין לעצמם. החזו"א (סי' קנ"ה סק"ב) ס"ל שדין קריאה בעשרה אינו דווקא באחד קורא ותשעה שומעים, אלא אפילו כשכל אחד קורא במגילה שלו, ואפילו אין קורין כולן יחד בשוה, אלא אחד ממהר קריאתו ואחד קורא במתינות, מ"מ מקיימים הם דין קריאה בציבור. אבל בספר פורים המשולש הביא דעת הגרי"ז מבריסק דס"ל שאלו שקורין בלחש יחד עם הבעל קורא דינם כיחידים ולא כציבור, ולכן בפורים המשולש בירושת"ו שהקריאה בעשרה הוא לעיכובא, היה מצוה להכריז לפני קריאת המגילה שכולם יקפידו לשמוע בשתיקה את הקריאה מפי הבעל קורא. ושאינו משאר השנים דהקריאה בזמנה, וממילא נקראת גם ביחיד".

ה. זמן מתנת לאביונים

וכן מתנות לאביונים בו ביום, בי"ד. מפני שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה (ובשבת הרי אי אפשר לתת, רש"י ד).

¹¹ ובמשנה ברורה (סי' תרצ"א סקס"א) כתב דאם חל ט"ו בשבת וקורא ביחיד ביום י"ד, לא יברך על קריאת המגילה, ושיטת החזו"א היא דשלא בזמנו נקרא רק שאר הימים, אבל ט"ו וי"ד לא נקרא לגבי זה שלא בזמנו, ובדאי לדעת הסוברים דכשחל בשבת, הוי י"ד זמנה, דדינו ככל שנה

¹¹ ידוע חידושו של הגרש"ז אורבאך זצ"ל, בבעל קורא שהשמיע את המגילה ביום י"ד בפורים המשולש, ונפטר רח"ל קודם שבת, דהשומעים לא יצאו ידי חובתם, כיון דכל הקריאה בערב שבת הוא רק כתשלומין, כשיטת הסוברים דעיקר החיוב הוא בשבת, רק שמכח גזירת שמא יעביירונו הוקדם לערב שבת, ונמצא דמכיון שביום החיוב כבר לא היה בעולם, הוי כאילו שמעו מאינו בר חיובא, וממילא לא יצאו.

אלא דזה צ"ב דאפילו לשיטת הסוברים דחובת הקריאה בי"ד נמשך מהחובה דט"ו, אבל לאחר שכן תיקנו חכמים, הוי זמן החיוב בי"ד, ומה שייך לומר בזה דהוי כאינו בר חיובא, דלמחרת אינו חי.

ו. זמן ומשתה ושמחה, ומשלוח מנות

הסעודה והמשתה ומשלוח מנות, ביום ראשון^ט,

ז. זמן אמירת על הניסים

ועל הניסים אומרים בני הכרכים בשבת (תרפ"ח ס"ו). ואם אמר על הניסים ביום י"ד, אין מחזירין אותו (משנ"ב סק"ז).

פודים ערב שבת

א. זמן הסעודה

מן ההידור הוא שיקבע סעודת הפורים קודם חצות (סי' תרצ"ב ס"ב), ויש שלא הקפידו על חצות.

ב. פודס מפה ומקדש

וייש שנהגו לפרוס מפה ולקדש, (וכך נהגו גם כמה מצדיקי פולין), אלא שצריך לדעת בזה כמה הלכות כדלהלן,

^ט אמנם יש מי שסובר שזה רק להירושלמי אבל להבבלי, הסעודה הוא בשבת, וכן עשה מהר"ל חביב וכן שילח מנות בשבת, כי המנות הם מהסעודה, עיי' משנ"ב סי' תרפ"ח סק"י, ולדעת הפר"ח עושין גם בשבת וגם ביום ראשון סעודה ומשלוח מנות, עיי' שעה"צ שם סק"ל.

אם כשעדיין הוא באמצע סעודת פורים, ובין השמשות דשבת קודש הולך ומתקרב, יעשה כך, סמוך לבין השמשות יביא לחם משנה ויכסנה במפה ויקדש על היין (דעכשיו שמוריד המפה מעל החלות הוי לכבוד שבת), ויקדש בלא ברכת בורא פרי הגפן, אם כבר בירך בסעודה על היין, ואחר כך יפרוס החלות ולא יברך ברכת המוציא, דהרי כבר בירך בתחילת הסעודה הן על הפת והן על היין (משנ"ב רע"א סקח"י מספק ברכות דלהקל).

ואם עדיין לא בירך ברכת בורא פרי הגפן עד עכשיו, בודאי יברך נוסח הקידוש כרגיל עם ברכת הגפן.

ואם עדיין לא התחיל הסעודה של פורים, עד שכבר קיבל עליו שבת, (היינו מפלג המנחה ואילך), באופן זה כיון שכבר קיבל עליו שבת, מקדש כרגיל ואוכל הסעודה דשבת קודש (ובעצם הפסיד סעודת פורים).

בברכת המזון של הסעודה באופן שכבר התחיל ביום, וגומר סעודתו בליל שבת, כדלעיל סעיף ב', והנה אם יזכיר רצה, הוי סתירה למה שמזכיר ועל הניסים, יאמר רצה ולא על הניסים (הכרעת המשנ"ב תרצ"ה סקט"ו אפילו לא התפלל ערבית).

ג. אלו שאין נוהגים בפורס מפה

אמנם יש מגדולי ומאורי הדורות, שלא נהגו בזה באופן של פורס מפה ומקדש, אלא היו מברכים ברכת המזון מבעוד יום על סעודת פורים², וכשבא שבת קודש, פנים חדשות באו לכך, ויראתם חופפת עליהם מקדושת השבת (וכך נהג מרן אדמו"ר השפע חיים זי"ע, והזהיר גם בשנה שחל פורים בערב שבת שלא להשתכר).

² דהרי פלוגתא דרבנותא איכא בהאי ענינא, אם צריך לברך המוציא מחדש, דהרי הקידוש והאיסור לאכול קודם קידוש, גורם שתהא הפסק מברכת המוציא שבירך בתחילת הסעודה, כמבואר סי' רע"א ס"ד, ואשר לכן כתב שם השועה"ר שם סי"א, דכל בעל נפש יש לו ליזהר לכתחילה שלא לבוא לידי כך, ויפסיק סעודתו ויברך ברכת המזון טרם התקדש היום.

ואם כבר גמר סעודתו של פורים ונתקדש היום נוספו עוד כמה מחלוקות כמבואר שם ס"ו.

ויש להעיר דכל זה אפילו אם למד ההלכות רק שנכנס לפלוגתות הפוסקים, אבל אם לא למד כלל ההלכות, איך ינצל מחומר ברכה שאינה צריכה, ודומה למש"כ תר"י בפרק כיצד מברכין, במי שלא למד הלכות ברכות, אין מועיל לו שיברך שהכל, דילך אצל חכם ללמוד).

ד. תפילת מנחה וקבלת שבת

תפילת מנחה מתפללים לפני הסעודה, וכמו בשנה אחרת, וקבלת שבת וערבית אחר הסעודה. וצריך להיזהר להוציא מכיסי הבגדים את המעות ושאר המוקצה.

הופיע!

כשורה טובה לשוחרי התורה וההלכה בהופעת ספר

שאלות ותשובות

דרכי הלכה

חלק אורח חיים

מאת הגאון הנודע רבי חיים שמרלר שליט"א
רב ביהמ"ד היכל צבי צאנז ירושלים, ומגדולי מרביצי התורה

מאות סימנים, בשמונה מאות עמודים
מלאים וגדושים בשאלות אקטואליות
בחיי היום יום, ובפרט בעניני שבתות
ומועדי השנה!
בסופו קיצור הלכות מיוחד על מועדי
השנה.

הפצה ראשית:
הפצת הספר 03-6765382

